

Forrai Eszter

A Harmadik

**Válogatott prózai írások,
válogatott versek**

A szerző illusztrációival

Széphalom Könyvműhely, 2003

TARTALOM

Előszó	
A Harmadik	
(– naplórészlet)	
Lépcsők	
Apám emlékére	
Gyerekszobám	
Évfordulóra	
Mama	
Sírkő helyett	
Egy sírkőre	
Kék világ	
Vörös falak	
A gyermek köszöntése	
Anna jár	
Régen megírt és el nem küldött levél Annához	
Anna első fogai	
Anna az erdőben	
Sietsz	
Nyíló virág	
Ötéves lányom	
Anna köszöntése	
A termosz	
Miért szomorú a fűzfa?	
A fehér ló története	

*„A gyászszalagok lobogva kinőnek belőlem.
Ki vert meg ekkora érzékenységgel?
Vonszolja magamat anyámhoz kiáltozok:
Szültél volna inkább egy márványkövet,
egy márványkövet”*

Nagy László

Előszó

Vannak rejtőzködő költők, akik benne élnek az időben és a felejtés különös hálóján ringatja lelkük a múlt tovább épülő darabjait. Viszonyban vannak az idővel, hús-vér hidak emlékek és vágyak között. A lét pillanatnak tűnő egészét teszik mássá. A költők emberi lényegünk tartópillérei.

Forrai Eszter különös alkatú lírikus. Költészete örökké változó végpontok közt pulzál. E mozgás hajtóereje az örök vágy, a végtelen érzékenység, akár az univerzum, akár egy porszem gigantikus vagy éppen „halandó” számára észlelhetetlen sóhajtásaira figyel. Forrai Eszter versei lírai életrajzok. Sorsának jogán nevét az asszonyköltők sorában Hervay Gizella, Beney Zsuzsa mellett említhetjük, akik a lelkükre mért tragédiákat költeményekké oldották, s így szenvedéseik gyökeréből kínzóan gyönyörű költészet növekedett.

Bár Forrai Eszter elsősorban a gyötrő gyermekkor, a halál partján való bizonytalan létezés, a háború még ma is lángoló emlék-jajkiáltásai, a menedékből pusztulásba hurcolt édesapjának emléke nyomasztja, de a létezés labirintusában egyre beljebb haladva, lelkét felnőttként, asszonyként lényegükben más, de mélységükben azonos kínok gyötrik. Ahogy ő mondja egy helyütt: „az ihlet a szenvedésből született”.

Szelíd hangú édesanyja évekkal ezelőtt a csillagok közé vándorolt; költői küldetése talán akkor teljesedett ki igazán, hisz az átélt árvaság, hiány érzését, vigasztaló menedékként, betölti, megszelídíti, lecsillapítja egy másik: az anyaság érzése. A gyönyörből fogant kilenc hónapnyi várakozás és a várakozásból hullámzó eksztázis, a szülés boldogsága, a teremtés gyönyörűségét idézi meg.

Forrai Eszter élete, költészete (végül is sajátosan eggyé olvadt) ettől kezdve a felelősség iránytűje által irányítatik. Szenvetés, boldogság, vágyak és kínok, tények és érzések láthatatlan hálójában vergődik az ember. S e keserű végtelent édesíti meg legemberibb kínunk: a szerelem. S a szerelmet nem szabad hazudni. Forrai Eszter törvényként tudja ezt. Ezért a hallgatás szemérmét meg-megoldják a hol csendes, hol tomboló táncoló kitárulkozások, az őszinte tisztaság hangjai.

Forrai Eszter rejtőzködő alkat, de igazán mégsem titkolja lelkének kincseit. Versei villámok árnyékában születnek és a zátonyra sodort kínok sóhajtóként mégis partot érnek, mert Forrai Eszter a hullámlépcsőkön egyre felfelé halad. Költészetének-életének nyilvánvaló titka: a végtelen remény.

Gülch Csaba

A Harmadik (– naplórészlet)

Azt mondják, hogy a harmadik a legsikerültebb. A harmadik gyerek a legsikerültebb. Anyja már nem várja olyan izgatottan, legtöbbször véletlenül születik, véletlen „baleset” eredménye, talán ezért, hogy a harmadik gyerek egész élete egy örök bizonyítás, hogy igenis érek valamit, én vagyok a legjobb, legértékesebb, pedig nem is akartatok világra jöttömet.

Így kezdtem az életemet, így születtem bolond szélben, amikor a kórház folyosóin az ajtók csapódtak, és az ápolónők már ki-kilestek a virágzó fákra, a tavaszillatú kertre. Fehér köpenyük alatt testük már a sétákra, a nyitott ablaknál való alvásra, a szerelem boldog perceire gondolt.

Anyám talán nem is érzett fájdalmat születésemkor, hiszen harmadik gyereke voltam, egy fiú és egy lány után. Apám már régóta fiúnevet adott nekem, és ökölbe szorította kezét, amikor meghallotta, hogy még egy lánya született. Mit kezdjek majd vele? – kérdezte.

Már előttem használt ingecskébe, és már előttem sárgított lepedőbe és rossz rugójú ágyba tettek, hogy harmadikként elinduljak a biztos növekedés, fejlődés és gyarapodás elkerülhetetlen útján.

A három gyerek közül én voltam a legmakacsabb. Akaratos voltam, még a hajam is ellenállt, minden sapka alól kibújt. Az óvoda összes gyereke „ellenség” volt számomra, és az óvónéni a „főellenség”, akinek mindig csak ártani akartam: fehér köpenyét betintáztam, szoros kontyát gumilabdával megcéloztam, szép fehér cipőjét összesároztam. A világ ellen „stratégiát”, támadási tervet készítettem. Hároméves voltam akkor. Először csak a játszótér homokjába fapálcikámmal, majd amikor írni tudtam, nagy kartonokra írtam „ellenségeim” nevét, akiknek be kell bizonyítanom, hogy hiába haragszanak rám, én több vagyok náluk...

Az első „ellenségem” homokba rajzolt portréja – úgy emlékszem – sokorrú és -kezű valóságos szörny volt. Három szeme sokszor felvillant álmaimban, és ilyenkor sírva szaladtam anyámhoz: „már megint újra néz, újra meg akar ölni” – mondtam rémült arccal. Az óvoda rácsos kerítésén kitortem az egyik ujjamat, azt hittem, hogy „akarattal” ki tudok jönni. Gipszbe tették az ujjamat, aminek csak örültem, fájt a kezem, de a gipsz mint kemény kőbuzogány segített támadni, verekedni... Amikor leszedték a gipszet, színes gyűrűket raktam ujjaimra.

A színes kövek szikráztak a napfényben, és boldog voltam, amikor nézték a kezemet. Bátyám katonásdit játszott fiúpajtásaival, én akartam a kapitány lenni, támadást indítani a „Blublusok” ellen. Felfordítottuk az ágyat, az volt a sátor, a lepedőkön lőréseket fűrtünk és a székek lábait kitorrtuk, hogy puskánk legyen. Tüzet raktunk a fényes parketten, és nem értettük, hogy miért van olyan kegyetlenül bűdös a szobában. Játékunk igazi szirénával, igazi tüzrel és tűzoltókocsival végződött, meg igazi apai pofonokkal.

Ötéves lehettem, amikor szüleim Ráckevére vittek két testvéremmel. Nyár volt, a vakáció ideje. Csónakázni mentünk a Duna kanyargós, vadregényes szomorúfüzekkel borított környékére. A csónak – nagyon rozoga, otromba ladik – alig mozdult, pedig nem is az ár ellen mentünk. A lassúság, a célhoz való lassú eljutás gyerekakaratomat sértette, át akartam venni a vezetést, az evezést. Bátyámmal közelharcot vívtunk a billegő csónakban az evezőkért. Sikerült is megkaparintanom a szálkás farudakat, és eveztem. Előrehajoltam, és minden erőmből húztam, toltam az evezőket, de a csónak csak nem akart gyorsabban úszni. Mellettünk egy karcsú kajak húzott el. Fiatal pár ült benne. Kinevették lassúságomat, erőlködésemet. Első „motorizált” ellenségeimet a Dunán ismertem meg azon az estén. A homokba nem arcokat, hanem

gépeket, hajókat, evezőket, hullámos folyót rajzoltam. A sokszemű szörny már hajóval rendelkezett. Nem tudtam másra gondolni, álmaimban berregtek a motorok, és én valahol messze eveztem, a szomorúfűzfa levelei arcomra hullottak, cirógatták, és makacs füstként nem akartak szemem elől elkerülni.

Ekkor ismerkedtem meg Tibivel. Ő is harmadik gyerek volt. Két nővére már gimnáziumba járt. Tibi szőke, izmos testű kisfiú volt. Minden játékomba beleszállt, nemcsak vidámságáért, de jó ötleteiért is őt szerettem legjobban pajtásaim közül. Nagyon szép hangja volt. Ő csak a madarakra volt féltékeny.

Versenyt füttyült velük. A legjobb szórakozásunk az volt, hogy ki kellett találnom, ki füttyült. A madár, vagy ő. Legtöbbször tévedtem. A visszhang segítségemre volt, de nem mindig tudtam megállapítani, olyan tökéletesen utánozta a madarakat.

Tibi péntek este még szebb volt, mint máskor. Tiszta, vakító fehér inget és sötétkék bársonyruhát hordott, ami különösen jól állt szőke hajához. Édesapja templomba vitte, de oda nem követhettem. Péntek este a szép ruhák, a jobb vacsora és a fehér asztalterítőkön trónoló rézgyertyatartók világa az ünnep estéje volt számomra. Apám fényes, barna hajára és bársonyfényű szemére emlékszem – ilyenkor még sietősebben csókolt meg bennünket, a sok imakönyv közül kikereste a péntek esti könyvet. Nagy sietés, izgalom, bátyám szintén tiszta ruhában sürgött-forgott, és nem értettem az egészből semmit. Tibi egyik péntek este mégis elvitt magával a templomba. Piros bársonyruhám kecsesen simult testemre, fekete lakkcipőm tükörfényesen csillogott. Kezemen makulátlan fehér kesztyű, hajamban vérvörös szalagok. Tibi a földszintre, a férfiak közé ment, én az emeletre, a nők közé.

Az első „nembeli megkülönböztetés” azon a péntek estén ért engem.

Azon az estén kezdtem gondolkodni azon, hogy miben különbözöm Tibitől, a férfiatól. A rács mögött ülő asszonyok, ott fenn, a karzaton, áhítattal bújtak imakönyveik mögé, és én a testem és Tibi teste közötti különbségeket számoltam gyerekujjaimon...

Az első éjjel, amit nem a „szörnyel”, az ellenséggel vívott harccal töltöttem. Az első éjjel, amikor gondolkoztam, amikor, mint egy gömb, labdává zsugorodtam, és testembe néztem értetlenül.

Mindig háborúsdit játszottunk ezekben az években. Ha az igazi sziréna megszólalt, azt hittük, hogy csak játék ez is. Este a besötétített ablakok mögött néztem anyám ujjait, aki nővérem és bátyám kabátjára sárga csillagot varrt. Megint valamiből kimaradtam. Éreztem, hogy újra, mint a legkisebb gyerekkel bántak el velem. Én nem kaptam sárga csillagot, hiába kértem anyámtól.

Másnap reggel korábban keltem, mint két testvérem, és egy kisolló segítségével leszedtem a csillagot anyám és testvéreim kabátjáról. Egyiket kabátomra, másikat ruhámra, harmadikat kötényemre varrtam. A játszótéren büszkélkedtem ruhám új díszével, a csillaggal – csak nem értettem, hogy a szülők miért hívják ijedten magukhoz gyermekeiket mellőlem, mintha belpoklos vagy valami ragályos fertőző beteg lennék. Tibi mellettem maradt. Tibi is csillagot hordott a mellén. Késő este, amikor hazamentem, zárt ajtókat találtam. Sírva kerestem anyámat és testvéreimet. A három csillag cinkosként lapult gyermek testemen. Kötényemen, ruhámon és télikabátomon. Tudtam, hogy valami nagy bajt csináltam. Anyámat és testvéreimet a rendőrségre vitték, mert sárga csillag nélkül mentek ki az utcára. Három nap és három éjjel csak arra gondoltam, mikor leszek már felnőtt, és méltó a csillagokhoz.

Tibi már nem vitt péntek este a templomba, nyolc óra után kijárási tilalom volt. Férfiak és nők – végre nem elkülönítve – köszöntötték a péntek bejövetelét fekete papírokkal elsötétített lakásaikban. A pince dohos, erjedt, savanykás szagú. A színek elmosódottabban élnek emlékezetemben. Anyám sötét szemei még nagyobbak ezekben a napokban. Mindig siet, mindig kérdez és mindig etet bennünket.

A robbanások – mint nagyon távoli visszhangok óránként megreszketetik a falakat. Vacsorázunk. Nyers káposztaleveleket rágcsálunk, mint a nyuszik. Anyánk meleg pléddel letakar bennünket. Kezén vastag jegygyűrű. Rózsaszín arcbőre a pince halott, fülledt levegőjében is élő, virágzó. Szinte valószínűtlenül szép. Lábamon vastag pamutzokni, és még így is fázom. Minden órában újabb robbanások. Kezemben a hagymafejű baba, amit Tibitől kaptam. Mai „ellenségeim” két táborra oszlanak: a pincén kívüliekre és a pincén belüliekre. A zaj, a robbanás, a bomba – a fő „ellenségem”. Nem tudom, a csillagok miért nem esnek le az égről egy-egy robbanásra. Ha leesnének, összegyűjteném őket, és egy nagy mezőn kiraknám mindet a földre, és ezen a csillagúton futnék végig, fekete lakkcipőmben és piros szalagjaimmal...

Tibi apja meghalt. Anya fekete gyászruhában sír. Tibi nem szól hozzám. Két nap alatt férfi lett a kisfiúból. Szőke haja szinte ősznek látszik. Karikás szemei fénytelenül néznek a semmibe.

Anyám retteg a hasonló hírtől. Apám ugyanabban a munkaszolgálatban volt, mint Tibi apja. Állítólag apám temette el Tibi apját – a legnagyobb légítámadások idején, bombaszilánkok röpködtek körülötte, csoda, hogy ő maga nem sebesült meg. Temetés közben meghalni? Van ennél szebb halál? [Én is így akarok meghalni. Ilyen valószínűtlenül közel a halálhoz.

A síromat ásom, gyerekkezemmel kaparom a földet. Nem sírok, ha meghal az apám. Nem ismertem őt, csak barna, fényes hajára emlékszem, de nagyon elmosódottan.]

Amikor kijöttünk a pincéből, lakásunkból csak két vasgerenda maradt. Anyám nem szólt, nem sírt, csak átölelt bennünket szorosan, és elindultunk új fedél után nézni a következő légiriadóig.

Az utcákon rohanó, ijedt arcú emberek, újságpapírral letakart halottak, végtagok, ember-roncsok. Fekete fejkendős asszonyok késsel kezükben döglött lovat darabolnak. Ijedten néznek anyámra. Nem engedem, hogy a tömegbe álljon, inkább káposztaleveleket vacsorázom ma este is. Nem merek a véres késekre gondolni. A lovak párolgó testével és rohanó kannibáltáncot járó asszonyokkal álmodom az éjjel, és egy nénivel, akinek nem volt feje – újságpapírral letakart csonka testére hozzágondoltam egy nagy hagymafejet kóc hajjal.

Másnap új fedél alatt ébredek. Anyám vörösre sírt szeméből kiolvasom a hírt. A Vöröskereszt holtta nyilvánította apámat. Már nem várunk tőle levelet, már nem olvassa anyám naponta ötször a zöld tábori levelezőlapokra írt, szinte olvashatatlan, szálkás betűket. Nem jön több levél.

Csak legalább tudnám, hogy hol temették el apámat. Sírjára bársonyszirmú virágot vinnék, és gyerekujjaimmal simogatnám a földet, mint apám fényesbarna fürtjeit.

Ha nagy leszek, talán lesz egy új apám. Választok egy apát, aki betakar esténként, és mesél. Őszhajú szakállas apát akarok, aki minden nap sétálni visz. Szemei mosolygósak és szája piros, ujjai hosszúak és körmei telihold alakúak, hangja mély és bársonyosan csengő. A homokba lerajzolom új apámat. Nem engedem, hogy rálépjenek rajzomra. Morzsát szórok a madarakra, és nézem, hogy esznek apám körül a csipogó verebek. Apró léptekkel futok anyám és két testvérem mellett.

Újra légiriadót fújnak. Rohanunk a legközelebbi pincébe. Síró gyerekek ijedt arcú anyjuk ölében, omladozó, dohos falak és izzadtságsszag különös vegyülete.

Étvágyam nincs, szerencsére, mert nincs is mit ennünk.

Amikor kijövünk a pincéből, talán sütni fog a nap. Csak a napra vagyok éhes. Nemsokára hat-éves leszek. Iskolába járok. Le tudom írni a nevemet. Szájam csücsörítem minden betű rajzolásában. Hagymafejű babám büszkén nézi szép iskolatáskámat és új, keményfedelű füzetemet.

Első tanítónóm, Klári néni, kövér kontyos asszony. Ő tanít meg az abc-re, kerek „o” betűket rajzol a táblára. Minden mozdulatára megremeg nehéz teste. Félek a kövér emberektől, a kövér nők különös undort váltanak ki belőlem. Mindig izzad a tenyerük, és rendszerint lassan, vontatottan beszélnek. Klári néni kivétel. Kövér arca csupa jóindulat, csupa gyöngédség. Szeretem, ha rám néz cirmos szemével, és mint egy „kalandornőt” csodálom. Minden nap újabb csodákat hallok tőle. A betűk csodálatos világából szavakat írunk le. Izgalmas társasjáték számomra az írás és olvasás. Sok betűt írok le naponta. Szeretem a szavakkal való építőkocka-játékot. Tibi már negyedik elemibe jár. Ő már számolni is tud. Nagy kamasztete, mint egy rugalmas, fiatal fa, tele rügyekkel. Szép, kék szemei izgatottan néznek a világba. Haja újra szőke, már nem ősz, mint akkor a pincében. Este felmegyek hozzá, és megmondom neki, hogy nekem sincs apám – tehát tulajdonképpen testvérek lehetünk.

Vagy ha akarja, lehetünk csak unokatestvérek.

Szomszédunk nagylánya Tibivel egyidős, mindig sötétkék berakott szoknyában és fehér blúzban jár. Hetente kétszer zongoratanárnő jön hozzá. Ilyenkor én sem mozdulok ki otthonról, én is tanulok. Skálázunk. Nekem nincs zongorám, csak hallásom. A hangjegyfűzet sok vonalkájával nehezen barátkozom meg. Ide írom be titokban, amit a szomszéd szobájában hallok. Ellopom a dallamokat. Egy kartonlemezről zongorát csinálom, fekete és fehér billentyű kartonból, mozdulatlan, rugalmatlan billentyűk. Hangot sem adnak. Énekelem a dó-re-mi-fá-szó-lát, és szobám zongora nélkül is zenélni kezd. Megint igazságtalan velem a világ! A szomszédlánynak botfüle van, és mégis zongorázni tanítatják. Én szépen énekelek, és mégsem taníttatnak zongorázni. A hangok ábécéje még jobban vonz, mint az írás-olvasás. Egyetlen vágyam egy hangszer. Mindegy, hogy milyen hangszer, csak szóljon, zenéljen, ahogy én akarom. Nagypám hegedűt vesz születésnapomra. Első hegedűórámról sírva jövök haza. A húrok nehezen engedelmeskednek gyerek akaratomnak. Én már egy hét alatt játszani akartam. A tanár csak elméleti órát adott. Hegedűm némán lapul a nagy kartondobozban, még egy varázspálca sem tudna dallamokat varázsolni belőle.

Kirándulni megyünk. Nővérem, bátyám és Tibi. Az erdő most kezd éledezni téli nesztelen álma után. Levelek, rügyek a fákon, a föld fekete takaróként beborítja a makacs ki-kibújó fűfejecskéket. A madarak csicsergése a tavaszt köszönti. Bátyám csúzlival lelő egy verebet. Nővérem virágot szed. S én Tibivel fogócskát játszom. Rohanok a fák között, hajam beleakad a rugalmas bokorkarokba, gyereklány testem, hosszú kezem-lábam riadt özként fut első kergetőm előtt. Tudom, ha megállok, valami történni fog. Érzem, hogy nem szabad megállnom. Lihegve kapkodok a fák ágai után, már csak néhány lépés választ el Tibitől. Agyamban, mint megannyi tűszúrás, fájdalmasan lüktet a vér. Érzem, hogy forog az erdő, a fák vízszintes karjai után nyúlok, nem látom a sziklát, ami előttem van, nem hallom a rohanó lépteket mögöttem, arcom a föld felé fordul, keserű sáríz a szájamban, halántékomon hűvös kamaszkéz, szemeimen nedves kamasz ajkak, lecsókolják arcomról a saras földet, szájam nedves hajfürtökhöz ér, kinyitom szemeim, két fekete gömb akart szemembe gurulni. Szempilláim alig védenek, a néző pupilla tágul, majd összeszűkül, lábaim nehezen mozdulnak, mintha rámdőlt volna egy fa. Mozdulni szeretnék, nyújtózni. Két kar, mint vasabroncs, elszorítja lélegzestem. Pórusaimban az ölelő kamasztest izzadságcseppei vegyülnek. Hajam, mint egy szötte,

kamaszfürtökkel tarkázott. Megkarmolt combjaimon folyik a vér. Fáj a hátam és a derekam. Felülök, elsimítom hajfürtjeim, a rámdőlt fa mozdul, kiszabadulok alóla. Talpra állok. Törzsem párhuzamos a fák törzsével. Karjaim nyújtózkodnak, mint a fák ágai. Fény és nap után nyúlok. Szökdécselek, mint a fiatal kecskegidák. Melleim fájnak minden mozdulatra. Bimbó helyett két labdát hordok törzsemen. Ezt a fölösleges terhet, amit egyre jobban félték minden érintéstől, ütéstől. Hetekig bujkálok Tibi elől. Szeretnék egy barátnőt, akinek elmesélhetném, hogy mi történt. Ha anyám jobban szeretne, ha nem lennék harmadik, talán vele beszélgetnék a szerelemről, ami elől bújok riadtan.

Nagyszüleimet nagyon szeretem, különösen nagyapát, apám édesapját. Hosszúkás arcú, ősz szakállú szenthez hasonlít. Szeme mindig szomorú, mintha sírna. Három gyereket vesztette el a háborúban, köztük apámat, aki elsőszülött fia volt. Péntek este elmegyek hozzá, és a Bibliát magyarázzuk. Kedvenc olvasmányom a Biblia, nagyapám magyarázataival. A hegedűórát kezdem felcserélni nagyapám bibliaóráival. Zene a Biblia is, csak jó karmesternek kell vezényelnie, s nagyapa jó karmesternek bizonyul. Nagyanya kerekarcú, mint egy kis parasztasszony. Kendőjét is úgy köti, menyecskésen. Szeme kéken, fénytelenül néz a semmibe. Csak péntek este látom őt sírni, amikor megáld, és talán három gyerekére gondol. A legfiatalabbra, Klárirra, akire nagyon hasonlítok. Klári, apám húga, aki szilveszterkor elment mulatni, amikor kijárási tilalom volt zsidóknak. Minden kockázatot vállalt a mulatásért. Gyönyörű párduc-testére boát vett, nagy gallérok mögé bújt, és úgy rejtette el a bánatát. Szép volt, csillagszemű fekete asszony. Szőke suhancok, horogkeresztes nyilasok elfogták, aztán megölték. Őrzöm emlékét. Nem agyamban, hanem véremben. Én is nagyon szeretek mulatni. Szeretem a szép ruhákat, és a csodáló szemeket. Új, ismeretlen csoda a testem. Tele vibráló, érzékeny góccokkal, amit még nem fedeztek fel. Szeretnék Klárhoz hasonlóan élni. Ha élne, talán ő lenne a legjobb barátnőm. Nővérem és bátyám még mindig anyám két kedvence. Úgy érzem, hogy be kell újra bizonyítanom, hogy én ugyanannyit érek, még ha harmadik vagyok is.

A gimnázium első osztályába járok. Sok bajt okoz matematikagyűlöletem. Képtelen vagyok a számok világában élni. Majdnem bukásra állok. Irodalomból az elsők között vagyok. A tanárom könyörög, hogy javítsak matematika osztályzatomon. Mert ilyen eredménnyel nem kerülök be az egyetemre. Év végi bizonyítványom a két jelesen kívül közepes. Nyáron dolgoznom kell, hogyha egyetemre akarok menni. Talán felvesznek, mert munkás származású vagyok, és nyáron segédmunkás leszek. Tavalý a parkban gereblyéztem. Segítettem a kertészeknek. Egész jól kerestem. Vettem egy télikabátot a havi keresetemből. Sötétbordót, szép arany gombokkal. Most talán jobban fogok keresni a konzervgyárban. A főnökasszony kinevet, amikor gumikesztyűt kérek, hogy ne csípje ki ujjaimat a paradicsom leve. Úrilánynak hisz engem, a nem kívántat, a mégis megszületettet, a harmadik gyereket.

Az egyetemi felvételre készülök. Nagyon félek a júliustól. Tudom, hogy nagyon kevés a remény ahhoz, hogy bekerüljek a bölcsészkarra. Mihez kezdek, ha visszautasítanak. Rettegek három héten keresztül. Elutasítottak. Éreztem, a harmadik vagyok. Senkinek sem kellek. Újra dolgozni fogok, irodában. Nyolc órán keresztül csak körmölni fogok, és este holtfáradtan zuhanok ágyamba, reménytelenül.

Négy hónapig semmit sem csinálok. Nem találok megfelelő munkát. Barátok, ismerősök segítenek, beajánlanak, de eredménytelenül. Anyám nem jó szemmel nézi lustaságomat. Hónapok óta egy fillért sem hozok a házhoz. És a házimunkában sem segítek. Testvéreim legálább tanulnak, egyetemisták. Jó ürügy a vizsgára való készülődés.

Újsághirdetések után nézek, sikerül egy néhány hónapos helyettesítő állást kapnom. Művésztagokat kell becsomagolni, és elküldeni. Az OTI piszkosszürkés épületének alagsorában van a

raktár. A főnök öreg, hatvan éves mogorva úr, megmutatja a munkát. A homályosan megvilágított raktárban ijesztően sorakoznak a mülábak, műkarok, vesekötők, lúdtalpbetétek, mankók és más műtestrészek, amelyeket eddig még nem ismertem. Barna csomagolópapírok, egy köteg spárta és olló. Ez minden, ami a munkámhoz szükséges. A művésztagok engedelmesen tűnnek el a csomagolópapír között, és barna papírruhájukban nem is hatnak olyan félelmetesen. Felüdülés számomra, amikor csak lúdtalpbetéteket csomagolok. A pici gyerekbetétekhez hozzáképelem a gömbölyű, hajlított gyerekklábakat, amelyekben szinte alig látszik a csont. A sérvkötőkhöz hozzáképelem az idős, reszkető öreg urakat, akiknek egyetlen örömük, hogy beteg sérvüket ápolgatják, öltöztetik. A becsomagolt művésztagokra ráírom a címeket. A legszebb írásom is olvashatatlan. A postás visszahoz két csomagot, a főnök megszid, elbocsátással fenyegetőzik. Nagyon megijeszt, s ijedtemben rossz címet írok, és egy lúdtalpbetétet küldenek el valakinek a sérvkötő helyett. A hét végére elbocsátanak. Anya hetekig kacag a történeten, s mindenkinek elmeséli. Így végződött négy hónap alatt csomagolói karrierem az OTI művésztagszállító osztályán.

Álmaimban sokszor megfenyegetnek a műkezek rosszul hajló ujjai, és a mülábak elgáncsolják rohanó, sietős lépteimet. Hasra esem, és lúdtalpbetéten álló gyerekklábak taposnak testemre.

Mostanában egyre ritkábban mozdulok ki a szobámból. Olvasok, végre azt, amihez kedvem van, és nem csak a kötelező olvasmányokat. Idén kezdtem el verseket is olvasni. Gimnazista koromban a magyartanárok elijesztettek az irodalomtól verselemzési óráikon.

Most, mint egy őserdőben, szabadon, mindenféle külső irányítás nélkül böngészhetek a könyvek világában. Megyek az érzéseim, szímatom után. Eljutok a versekhez, Kosztolányihoz, Tóth Árpádhoz. Mint minden velem egykorú fiatal lány, szerelmes vagyok Ady Endrébe és verseibe. Megismerem Füst Milán verseit, és kisregényeit. Kassák Lajost, előbb mint festőt, képeim keresztül, majd mint költőt csodálom, és szinte példaképemmé választom.

Barátnőm, aki már a bölcsészkar elsőéves hallgatója, magával visz egy szombat esti előadásra. Füst Milán *Látomás és indulat a művészetben* című előadására. Eddig még nem tudtam, hogy esztétikát ilyen érthetően és élvezetesen is lehet tanítani. Az előadásról hazajövet újra elolvasom jegyzeteimet. Iránytűm, tájékoztatóm ez az esztétika. Olvasmányaim erdejében végre biztosabban, szabadabban mozgok. Egyik előadás után odamegyek a professzorhoz, elbeszélgetünk. Hétfvégén Füst Milán meghív Fillér utcai lakásába. A híres Berény Róbert festmény, a szép angol bútorok, könyvespolcok között meglátom Füst Milánt. Szeretném, ha ő lenne a nevelőapám, vagy az apám. Barátságunk egyre erősödik, sokszor keresem fel írásaimmal és kerámiáimmal. Ezidőtájt ugyanis kerámiával foglalkozom egy kis képzőművészeti klubban. Kritikusom, Füst Milán szerint nagyon jók ezek a kisplasztikák, és mindenképpen a képzőművészeti főiskolára beszél rá. Sajnos nem tettem eleget kérésének. A szobrok helyett mindig a versírás foglalkoztatott. De már nem mertem megmutatni írásaimat senkinek.

A forradalom alatt sokszor írtam, de tudtam, jobb, ha ezeket az írásokat elégetem. A politikától mindig távol álltam. Csak az igazságot szerettem volna megtudni. És ahhoz még nem voltam eléggé felnőtt 1956-ban. Az orosz tankok, a tereken felakasztott ÁVÓ-sok, az orosz tankönyveket, szótárakat égető tömegőrület mögött teljesen értetlenül álltam.

A véres október 23. után újra terror. Csak szép szavakba csomagolt diktatórikus rendszer következett. A szép Budapest újra felépült. Az orosz tankok kijebbn vonultak a határok mögé. A határőrök már nem hordtak olyan egyenruhát, mint az orosz katonák. Minden mintha megváltozott volna, de csak külsőleg. A lényeg, a rendszer ugyanolyan maradt. Útlevelet nem kaptak a fiatalok. Az egyetemre csak munkás származásúak kerültek.

Ebben a válságos időszakban próbáltam újra felvételizni a bölcsésztudományi karra. Előtte minden protekciót felhasználtam. Ez fontosabb volt, mint a szakmai tudás. Felvételem sikerült, de egy úgynevezett politikai kérdésre túl őszintén válaszoltam. Nem vettek fel az egyetemre. Fellebbeztem, de eredménytelenül. Újra egy év munka és újra várakozás. 1957 nyarán ismét megpróbálkoztam. Ezúttal sikerült. Felvételt nyertem a bölcsésztudományi kar magyar és orosz szakára. Öt év után középiskolai tanári diplomát kapok, de kötelező két évig vidéken tanítani. A tanítás nagyon távol áll tőlem. Fordító vagy tolmács szeretnék lenni. A gyerekek, ha tömegben, osztályban vannak, félelmet váltanak ki belőlem. Nem találom meg a hangot, nem találom meg az utat, ami a szívükhöz vezet. Diplomám, a nehéz öt év után, végre a kezemben van, és nem tudom, hogy mit kezdjek vele. Egyedül vagyok, senkinek nem fogadom meg a tanácsát, a döntés mindig csak rám tartozik.

Diákkori barátom, későbbi vőlegényem, aki egy másik városban él, szintén diák, Párizsba készül. Amikor együtt vagyunk, mindig Párizsról ábrándozunk. Ott kéne élnünk. Ez a fő vágyunk. Neki több esélye van ahhoz, hogy kijuthasson Párizsba, hiszen ő francia szakos. Ősszel beadja az utazási kérelmét, kétszer visszautasítják. Többszöri fellebbezés után sikerül megkapnia az útlevelet. Már nem csak egy város, de egy ország választ el bennünket egymástól. Érzem, hogy legközelebb csak Párizsban fogunk találkozni. Levelezésünk titkos, félünk, hogy esetleg a cenzúra elolvassa. Én is beadom az útlevélkérelmemet. Elutasítanak. Országunknak szüksége van a fiatal tanerőkre. Ez a válasz. Fellebbezek. Hivatkozom kommunista nagybátyámra, aki Párizsban él, és akinek kiállítására szeretnék elmenni. Várom a fellebbezés eredményét. Forró nyár van. A Balatonra utazom kipihenni magam. Tudom, hogy otthon megőrülnék a mindennapi postavárástól, a belügyminisztérium útlevélosztályának levelére. Három hét után lesülve, egészségesen és frissen térek haza. Első utam az útlevélosztályra vezet. Kezemben a sorszám. Ülök a szép bőrfotelben, mint egy elítélt, aki csodára vár. Kinyílik az ajtó, középkorú, magas férfi behív az irodába. Előtte dosszié, benne a kérvényeim, fellebbezéseim. A hivatalnok többet néz rám, mint a papírokra. És látja ujjaimat, amint egy kis kabalababát szorongatok. Maga nagyon csinos, és ha kedves lesz hozzám, nem fogja megbánni. Jöjjön vissza két hét múlva, addig eldől, hogy megkapja az útlevelet, vagy sem. Fel akarok állni, de kissé szédülök. Az útlevél megkapásának lehetősége valósággá válhat. Erősen szorítom kezemben a kis babát, ki akarok lépni az ajtón, amikor a magas hivatalnok elállja az utamat, és átölel szenvedélyesen. Összeszorítom a szám, és úgy csókolom meg, mint egy undok állatot. És ő egyre hevesebben szorongat, alig kapok levegőt. A maga korában már illene tudni csókolózni! Ez az utolsó szava hozzám. S én rád gondolok, aki messze vagy, aki megtanítottál többre is, mint csókolózni. Áldozatot kell hoznom az útlevéért. Még jó, hogy csak ennyit. Barátnőm azt mondja, ő még többre is képes lett volna. Két hétig csak az újabb találkozásra gondolok. Reszketek a keddi naptól, amikor viszont kell látnom heves támadómat, akitől függ, hogy megkapom-e az útlevelet. Amikor belépek a szobába, alig jön ki hang a torkomon. Vékony nyári ruhámban didergek. Legszívesebben páncélruhában jöttem volna, hogy ne kelljen éreznem a hozzám érő kezek vad simogatását. Lihegő, szenvedélyes csókokat. Becsukom a szemem, félig elájulok, forog a szoba, repülnek körülöttem a kérdőívek és a fellebbezések, pecsétek, piros-sárga dossziék, a hivatalnok piros útlevelet, az én nevemre kitöltött útlevelet tartja kezében, incselkedik velem, mint macska az egérrel, és én valahol messze lebegek az Eiffel torony és Budapest között. Nyári ruhám nem véd eléggé. Teljesen ki vagyok szolgáltatva. Talán nincs kulccsal zárva az ajtó. Ez az egyetlen reménységem. Megpróbálok felnőttként csókolózni. Rád gondolok, mintha téged ölelnék. Már a vonat visz feléd. Első szállodai éjjelünkre gondolok, az első párizsi sétánkra, és e percben már nem ráz a hideg, amikor átveszem az útlevelet. Még két hét és Párizsban leszek. Elfelejttem az árat, amit fizettem ezért az útlevéért.

Bőröndjeimben kedves könyveim, még a télikabátomat is otthon hagyom. Tudom, hogy ruhákat könnyebb Párizsban szerezni, mint dedikált könyveket. Kora délelőtt indul a repülőgép. Anyám és testvéreim kikísérnek a repülőtérré. Tudják, hogy már nem jövök vissza, és legközelebb csak nyugaton találkozhatunk. A búcsú a megszokott anyai intelmek és könnyek kíséretében zajlik le. Valami felé megyek, és boldog vagyok.

Első, amit látni akarok, az Eiffel-torony. Szeptember 11-e, kedd, déli egy órakor ér földet a gépünk, s délután már veled vagyok első szállodai szobánkban. Nincs erőm mesélni, csak mosolygok, és csodálkozom, hogy ilyen az álom, melyet úgy hívok, hogy Párizs. Csodálom a sajtókat, a hosszú kenyereket, a szép üzleteket. Mint minden turista, mindent meg akarok nézni, befalni, mintha haza kéne mennem. Torkosságomat alig tudom fékezni. Terv nélkül bedobsz a város forgatagába, és egy szót sem értek az egész szürke világból. Merci, ez az első szó, amit megtanulok franciául. Kinek köszönjem, hogy itt vagyok? Fiatalságomnak, és annak az élvezetg idősebb hivatalnoknak, aki megadta ezt a csodatevő útlevelet. Elmesélem a történeteket, s te csak nevelsz. Még rosszabbat vártál. Francia barátaink azt hiszik, hogy csak kitaláltuk az egészet. Nem értik, hogy ilyesmi is lehetséges a huszadik században. A hangos Boulevard Saint-Germain egyik régi házának padlószobájában élünk, tele reménnyel és tervvel. Minden nap más elintéznivalónk van. Beiratkozás, hivatalos papírok, tartózkodási engedély megszerzése. Minden megy, mint a karikacsapás. Jó barátaink beajánlanak, tanácsokat adnak, szinte hetek alatt mindent elintéztünk. Esténként egymás karjaiban beszéljük meg, hogy másnap még mit kell elintéznünk.

Huszonnégy éves vagyok és boldog. Úgy érzem, hogy megtaláltam életcéloim mellett. S Párizs tele titkokkal, még nem mutatta meg magát teljesen.

Egyre többet akarok egyedül lenni. Valahol elvesztem önmagam számára. Későn jársz haza. S ahelyett, hogy faggatnálak, örülök, hogy egyedül lehetek. Első verseim is ebben a magányban születnek. Először vagyok felnőtt asszony. S először jut eszembe, hogy nem szeretlek.

Az évek megszokottá teszik esti közös alvásunkat. Már nem élvezem a csókjaidat, nem kívánom a tested. Társaságban, ha hallom mondataidat, amelyeknek a fele nagyizolás és hazugság, közbeszólók, és megmondom az igazat. Este veszekedés, néha egy pofon jár ezért a gyerekes viselkedésemért. Ezután már nem viszel magaddal a társaságba, mivel nem tudok viselkedni. Naplómba beírom az első napot, amikor pofont kaptam tőled, és elhatározom, ha lehet, el fogok válni.

Első izraeli utam hozzásegít a döntéshez. A napfény országában teljesen elfelejtelek. Boldog vagyok a víz-, a nap-, az esti narancsillatban. Párizs messze van, s te még messzebb. Szinte halott vagy számomra.

Egyik barátnőd, aki engem is ismert, csodálta, hogy miért nem vagyok rád féltékeny. Amikor ő eljött hozzád, én elmentem moziba, és amikor hazajöttem, egy szóval sem vádoltalak. Ideális feleség lettem, aki sosem faggat, sosem kérdez, csak átlát rajtad, mint az üveglapon.

Tavaszi van, április, az én hónapom. S ilyenkor érzem, hogy bennem is újra éled minden, valami születik, amit még nem tudok, ami titok. De élő bennem. Úgy örülök a napnak és a fénynek, mint a bimbók, a rügyek, a tavaszi fák. A Szajna kacskaringós útján úszó hajókat nézem, s közben ábrándozom, egy szerelemre vágyom. Nemtelen, túlzó, szinte valószínűtlen szerelemre. Telve akadályokkal, bizonytalansággal. Érdekesebb számomra a nem ismert, az eljövendő, a következő, a nagy szerelem.

Ha este lefekszem, és a férjem megölel, másra gondolok. Arra, aki jön, aki szeret. Akinek csak ritkán és titokban lehetek a szeretője. És nem tudom, a titok, ami vonz, vagy az érzéki szerelem. Bezárkózom, az írógép mögé bújok, és egy ismeretlenhez írok. Aki a tavasz virágillatából előlép, francia, fiatal és szép. Daniel, a harmincéves, villogó fehér fogú szeretőm belép az életembe. Testet öltenek a verseim. Titokban találkozunk, és titokban szeretjük egymást.

Nem engedem férjemet magamhoz. Hideg, frigid kékharisnya vagyok számára, akit nem érdekel a nemi élet. Addig tartott ez a barátság, amíg Daniel egy szerencsétlenség áldozata nem lett. Júniusban vitorlázni ment a tengerre, és egy vihar áldozatául esett. Éppoly valószínűtlenül halt meg, mint amilyen valószínűtlenül született meg számomra. Nem felejttem el fehér villogó farkaskölyök-nevetését és tavaszillatú haját.

Második izraeli utamra készülök. A hatnapos háború után meggyarapodott gyönyörű Izraelbe megyek két hónapra. Párizs karácsonyi hangulatban ragyog. Az üzletek alig látszanak ki a karácsonyfák közül. A télből a tavaszba megyek. Életem fontos döntés előtt áll, napfényt és erőt akarok a testembe raktározni. El akarok válni hivatalosan is a férjemtől. És a válóper itt, Franciaországban elég nehéz dolog. Ha elhagyom a közös lakásunkat, már én vagyok a hibás. Tehát az én hibámból lesz kimondva a válás. Mindenképpen el kell határozni magam a lépésre. Lakás után nézek, és amikor Izraelből visszajövök, már új szobámban élek. Nincs konyhám, nincs fürdőszobám, csak egy mosdóm, és meleg víz. Az erdő mellett lakom, messze a város zajától, a nyüzsgéstől. A harmadik gyerek lassan első lesz. Elfelejtí, hogy harmadik. Bebizonyítom, hogy egyedül is tudok létezni. Nem vagyok gyerek, hanem saját életét élő és alakító felnőtt asszony. A harmadik szerető, talán a harmadik lesz az igazi. Ha eddig nem sikerült boldognak lenni, talán a harmadik, aki az életembe lép, boldoggá fog tenni.

Január, azt hiszem januárban ismertem meg a harmadikat, akit talán a legjobban szerettem életemben. Nem tudom leírni a nevét, mert talán nincs is neve. Én csináltam belőle csupa nagybetűt, csupa nagy szerelmet, egyetlen, igazit, és nem engedem valóságos, kézzelfogható lényvé válni. Meghagyom őt a föld felett pár méterrel. Szálljon gyermeki fantáziámban, és csak néha-néha térjen meg hozzám, szobámba, csendembe. Mint mindig, most is a felnőtt, negyven éven felüli férfiak vonzanak. Talán mert nem ismertem apámat, és hiányzik nekem a dédelgetés, kényeztetés, ringatás. Vagy talán csak a biztonságot szeretem, ami egy felnőtt, idősebb férfiből tud felém sugározni. Ki tudja?

Mindig gyermek vagyok, ha ölelni kezd karod. És csak ébredéskor, amikor elmégy, akkor válok hirtelen felnőtt, magányos, egyedül élő asszonnyá. Ha biztos lennél, ha tudnám, hogy hetente egyszer láthatlak, ha nem lenne feleséged és gyereked, talán nem ilyen hőfokon, ilyen feszültségben létezne szerelmünk. S képtelen lennék várakozni, és a viszontlátásnak örülni. Egyetlened sem akarok lenni, mert te sem vagy az egyetlen férfi, akit szeretek. Neked írom verseimet. Veled olvadok egygé leginkább. De szeretek másik barátokkal is találkozni, és belesírni ölükbe, hogy mennyire szeretlek téged. Megbocsátasz, ugye? Hiszen sosem akartunk egymástól többet. És talán, ha feleségül vettél volna, te lennél az állandóan felszarvazott férj. Ki tudja?

Prózában le sem tudom írni első találkozásunkat. Talán a naplóból ki tudok lopni pár mondatot, de az sem próza. Ha végre lerántanálak álmaim képvilágából, talán jobban tudnék írni rólad. Elárulnám testünk minden játékát, érzékiségünk éhségét. Szobánk mindentudóan hallgat. Az egyetlen, ami nem árulkodik. S ágyunk is cinkostárs. Ha nem te fekszel benne, nem ringat, nem vagyok csónakban, nem ölel a párna, nincs olyan Te-illat. Te, akinek a leg-

jobb íze és szaga van, amit nem tudok eltörölni, se a hálóingemről, sem a párnámról. El akaralak felejteni. Hányszor írtam, hogy vége. Hányszor írtad, hogy vége. És minden szakítás után kétszeres erővel estünk egymás karjaiba, végzetesen.

Most, mikor te gipszbetett lábbal fekszel feleséged mellett, és rám gondolsz, talán megfordul a fejedben a szakítás gondolata. Hogy vége. Talán most hiszed először, hogy ezúttal elfelejtelek. Talán a fénytelen szobába jut eszedbe a két évünk. A tilos rejtett szerelem éve. S én a hetedik emeleti szobában percenként idézem minden percünket és óránkat, amikor itt feküdtél. Amikor megígérted, hogy nem hagysz el soha. Amikor először teherbe estem tőled, és megfogadtam, hogy nem vetetem el a gyereket. S közbelépett a szokott kérdés: a „miből tudod felnevelni” probléma. És aztán kórházba hagytam magam vinni, és kitörölték testemből nyomodat. Gyerekünk lenne! Kisfiunk két év szerelemből született volna. Napsugártestű, mosolygó gyerek. És most semmi sem maradt belőle. Te törött lábbal fekszel, emlékemmel takarózol. És én, a mindennapi gondok, a nyolcórás munka segítségével vészelem át a hiányodat.

Írok hozzád levelet, verset, de nem küldöm el. Hiszen tudom, hogy őriznek, anyós, feleség, mindenki tilt tőlem. Csak az álmaidat nem tudják ellenőrizni. És akkor vagy velem, ha becsukod szemed. Látsz. Karod, ha hús lepedődet érinti, talán eszedbe jutok. Bocsáss meg, hogy három hónap alatt hűtlen voltam hozzád, hogy más csókolt a szám és szemem, hogy más nézte testem, és ha újra karod közt fekszem, talán egy hónap múlva eggyéválunk, most már elszakíthatatlanul.

Szerelmem, véget vetettem a léggömbkönnyű, libegő, bizonytalanul létező szerelmünknek. Mi maradt nekem? A csend és a teljes nyugalom. A szépség, ami csak akkor virul ki bennem, ha érintenek, ma nyugalomra hajtja fejét. Úgy hajtom le a fejemet is, mint akit betemet lassan a csend. Kívülről nézem elmúlt, és valaha volt tűzláng-szerelmünket. Mi maradt e nagy lóbogásból? Érintetlenül hagytad lelkem játékos kockáit, és dalaimban a főszerepet te játszottad mégis. Marad az emlék és az akaratom. Az örökké, makacsul mindent egyedül irányítani akarásom. Most is egyedül döntöttem kettőnk sorsa fölött. Nem kérdeztem, hogy te hogy akarod. Tudom, hogy életemben soha és senkit nem engedtem beleszólni. Csak a halál szólhat bele életembe, de ő nem kérdez. Belémtapos, és földre taszít. Ő az egyedüli, akivel nem vitatkozom, akire nem szólok rá, mint egy makacs kisgyerek. Mi maradt neked belőle? Csak egy emlék, és egy testnyújtotta gyönyör képe. Hullámozó, kígyózó napsugaras test, ami eltöltött, elringatott, ezernyi gondod és bajod fölött. Egy feszülő vitorlatest, amelyet imbolygó csónaktested fölé tartottál, és hagytad magad a szélről és naptól irányítani. Játék és napsugár, ami ezután hiányozni fog életedből. Tizenhárom év, és egy egész világ választ el tőled. És egy varázsló, akit én tettem közénk. Ez a kép, ahogy láttál, és itt a hangod, amely simogatta homlokom. Cigarettád füstje ujjaid és ujjaim között gyűrűz. Mi maradt nekem? Két örökké gondterhelt szemed, és egy sóhajtás válaszod helyett.

Mint huszonhét évem, elszállt az idő. S mégsem találtam magamra. Felnőttem pedig, de meg nem értem. Szerettelek. Próbáltam, milyen az egyedüllét. Soha sem bírtam a magányt. Mindig kellett valakire számítanom. Egyedül nem élhetek ezután sem. Szerelem nélkül pedig meghalok. Gyereket szeretnék jövőre. Végre egy hozzád hasonló emberkét. És aztán vele törödni, neki élni. Bocsásd meg ezt nekem. És akard te is szentháromságunk. Fáradt vagyok már. Egyedüllétben írtam soraim.

Lépcsők

*Le, vagy felfelé
Vezetnek a lépcsők
A kőkockákból lépcsők
A lépcsőkből hullámlépcsők
Vezetnek a naphoz
Az ég bársonyos paplana
Sugározza a meleget

Akkor január volt,
Kegyetlen hideg
A Dunába vezettek a lépcsők
Mikor a kis cipőkből kilépve
Megálltunk –
Puskájukat ránk irányították a katonák
Azt hittük csak játékpuskák ezek,
A háború s a bombák
Felébredni sem volt időnk
Besötétedett az ég
S a parton
Tanúként álltak
Mint kiáltó vádiratok
A levetett gyerekcipők.....*

Apám emlékére

*Imád
halottakért
égig hangzott
válaszul
örökcsendet
adtak
sírtalan
apám
siratlanul
temettettél
ismeretlen
földbe.*

Gyerekszobám

*Mióta elhagytalak
Sárguló gyerekszobám
Műemlékké vált házunk
Hősök sírjára
Koszorút tehetnek
S én csak várom
Hogy hároméves gyerekfejem emléképeiből
Lerajzoljalak –
Azóta látod
Kereslek
Felémtekint negyvenhárom éved
Ismeretlen körvonalak mögött
Sírtalan apám
Talán egyszer magadhoz ölelsz
Felhőtakarós gödörben.....*

Évfordulóra

*Fagyönggyel teli utcák, fenyőfák sugaras teste
A fagyöngy fehér golyóin márványfényű levélke
Csokrot teszek egy nem látott sírra
Eszembe jut a rács. Mögöttem, előttem rács. Képzelt és valódi rácsok.
Lopott káposztalevéllal etet minket anyánk.
Fogaink alatt serceg a homok, kenyérhajat is régóta ettiünk...
A parkban sétál a katona. Szürke zubbonyán sárgafényű gombok.
A rács mögött ülök... Számolom a gombokat... Nyolc gomb van a katona zubbonyán.
Sétáló lépteitől visszhangzik az udvar,
Ma éjjel ölték meg apámat.*

Mama

*Némává tett a gyász,
Szavak helyett könnyek nyelvén szólok
Mosolyod, a földöntúli kép
Betemették tested, emlék lettél –
Körülbástyáztam arcod
Gyertyalángok lobogó rácса mögé rejtettelek
Barna fekete magányszobám hősnője
Tanítasz és követem beszéded
Botladozom, félek nélküled
Köldökszinórom hozzád vezet
Földöntúli birodalmadból
Táplálod árva gyermeked.....*

Sírkő helyett

(budapesti mártíremlékmű felavatására)

*A fatörzs ágai nyújtózkodnak
Némán hajladozik,
Imát rebeg a fűzfa
Mártírok nevét suttogja
S a csend sóhaját
Dallal kíséri a szellő
Sírkővé nőtt minden falevél
Nem szárad el, ha jó a fagy, a tél
Énekel, vádol minden nyelven beszél
„Nem felejtünk”*

*Ezt mondják a levélre írt nevek
Kísértenek mindenütt a vádló tekintetek:
Budapesti gettó, Auschwitz, Treblinka, Majdanek,
DRÁGA HALOTTAINK
Áldott legyen emléketek!*

Egy sírkőre

*Sírtalan apám
Tested temetetlen
Lelked anyám sírkövén
Betűkkel jelölve
EFRAJIM
Imád halottakért
Égig hangzott
S most életed párja
Judit őrzi álmaid
Korán özvegyen
Szerelmesen várta
Hogy visszatérj –
Égbeli ölelésetek örök
Kék birodalmatok sírkő jelzi
S együtt őrzitek
Három árvátok
Háromfelé szakadt útjait.....*

Kék világ

*Kék világ
Szembefordultam a tóval
Beszítam mélységét
Hallgatag víztükre lelkem háborította –
Kezdem születni
Szülőim megtagadtam
Vergődő madarakat lestem
Az ő gyermekük akartam lenni egyedül.

Halott ország élő sírásóit elfeledtem
Erdőben fákkal takaróztam
Távírók póznáit sasok körme tépte szét
Ezután csak éggel s földdel beszélhetek.....*

Vörös falak

(G. E.-nek)

*Vörös falak előtt álltak
Hirdették igazságaik
A nyakkendő nélküli szónokok
Fehér gipsz szobrok fenyegető árnyai
Nyelték el a vastapsokat
Véget nem érő röpgyűléseken –
– Papnak mehattél volna
– Félreszerettél minden szerelmet
– Hümmögő öregasszonyokat bottal csiklandoztál
– Lószőrt szedtél ki kabátod hajtókájából
– Rajzszőget tettél tanárod székébe
Lefutottad az ötszáz métert, mielőtt ágyba feküdtél volna
Szőke hajadra olajat öntöttél
Kenegetted csillogásaid, mázoltad volna feketére, kékre
Krétás szivaccsal tarkáztad bőröd
Templomban kellett melegedni, nyáron hűsölni
Nem láttad az éjjelek igazi hosszát
Fogaid kiveretted, tintahal vérével színezted
Kezed dudoraiban szarubőr növedezett ökölbeshorított hangjaidtól
Sirattad anyád korai öregségét,
Színésznők örökifjúságát csodáltad
Újságpapírba csomagoltad piszkos ingeid
Csónakázni mentél, csillagok voltak a barna csónakokon
Tengert csak álmodban láttál
Az igazi kéket nem ismerted
A kampót nézted szobád falán
Nem vasból volt, el sem bírta súlyod
Gyógyszereidben kevés volt a méreg
Késeid csorbán vigyorogtak
Belesziszegted fiókodba fájdalmaid
Magánéleted vizsgálták gyűléseken
Öltözködésed vita tárgya lett
Hajviseletedből ítélték jellemed, tartásodból egyéniséged
Szemed szögletében gyűlöleted takartad előrebukó fürtjeiddel
Bőröd rángásait idegeid szégyellték.*

A gyermek köszöntése

*Még csak egy gondolat voltál,
Viharok és lázak küszöbén
Még csak egy gondolat voltál –
Porszemnyi arcodból
Virágok születtek
Bimbóarcú gyermek
Két karod tárod és zárod
Szívemhez nőttél
Sikolyszületésedig –
Anyai emlőből
Esőt varázsolsz
Tejfehér esőt
Éhes földszáraz testedbe
Kilenchúrú életem
Villámtalálkozása
Fiú-leány
Emberálat-parány
Szentelj föl magad mellé
Hogy belőled szülessek
Anyád-gyermekek
Egyszemélyben legyek
Sziromgyenge karoddal
Szorítsd ki szívem zakatoló köreiből
A nekedjáró legtisztább sejteket
Raktározz szemedbe látomásokat
Építs művésszé
Építs költővé
Rakd össze széteső világomat
Apád fészekrakó madárként
Elfedi testével
A ránczúduló zivatarokat
Melegzöld szemével
Besugározza fészkünk csillagtiszta magányát.....*

Anna jár

*Lépése győzelem
Célbafutás,
Szalagtépés,
Diadal –
Ingadozóléptű hercegem
Megindult
Anna jár –
Mozog körülötte a világ
S megálltak körülötte a falak
Léptei ritmusára
Építem életem.*

Régen megírt és el nem küldött levél Annához

„Még nem tudsz olvasni, csak betűket raksz játékvilágod mellé, édes bús kicsi arcodból az értelem árad, kérdések tömegével ostromolsz, amire nem tudok válaszolni, varázsló szeretnék lenni, hogy belédoltsam a szépség szeretetét. Magammal viszlek álmokergető nappalaimba, egy szín, egy hang, egy vibráló fény imádatába, már szárnyakat növeszt iramunk, mint napraforgó fordul az arcod, játékvilágodból képeket lopok, versvilágomba építem tégláid, dobókockáidból rakom össze váram. Csodálkozó szemed, mint csillagszóró világít fölöttem...”

Anna első fogai

*Két kis domb,
Két kis szikla,
Két kemény késhegy,
Két lapát,
Két villogó hold,
Két asztalláb,
Két virágszirom,
Gyökértelen virágbibék
Anna első fogai –
Még nem harapja
Csak csókolja
Az első ízeket
Falatokat
Anna fogai
Nevető sziklacsúcsok
Napfényes tengerben.....*

Anna az erdőben

*Zöld világba költöztem
Anna nevetésével kékesszürke ég,
Sárga tavirózsák mögé
Hívtam játszótársul
A katicabogarakat
S hátukra ültünk
A tó mellé
Felborult egünk
Felhőt kacagott
Vihart sóhajtottak
Az esti fák
Szaladtunk a tájban
Tóvilág szülöttei
Izmos testünkből
A tánc imádata szállt
Harangvirágok zenéjére forogtunk.....*

Sietsz

*Sietsz felnőtté válni
Tested a tetszés fénysugarában
Tükrök tavában fürdeted
Nővirággá érik
Bimbóból pattant életed –
ANNA
Milyen lesz első kibontakozásod
A szerelem dúslombú ágkarjaiban
Férfiölelős tavaszod
Érett nyárrá virul
S gyümölcsöd,
Mint te magad
Piros lángokkal arcán
Elindul a végtelenben.....*

Nyíló virág

*Nyíló virág
Mint bimbó feszül
Tizenhárom éve
Növény, viráglány
Rózsaszín bőrén
A tavasz rügyei
Érett nyárvéget hívnak
Learatott búza sárga fényét
Naplementés estét
Forró ölelő éjszakát
Kamasztestek esőéhes
Villódzó kitárulkozását
Idézik a karikák
Anna szürkészöld szemei alatt.....*

Ötéves lányom

*Ötéves lányom hordja szívében
Kacagásra született szerelmünk emlékét
Napraforgó arca sárga fényekben
Labdázik szóáradattal
Csipked makacssággal
Kacér fürtjeit felémrázza
Dacos kedvét nyuszik tömegével hessegeti
Bimbókat gyűjt
Tavaszt éleszt
Kékeszöld felhőtlen nevetése
Betakar ha fázom
Szeretetre éhesen
Piros pillangókat fest
Fehér halott papírokra
Minden nap nőnek
Gyerekszobánk falai
Rózsaszínű párnák
Plüssmackók védik
Szívárványra nyíló ablakunk.....*

Anna köszöntése

*Selyembőrű lány érkezett meg
Péntek tizenhárom szerencsés napon
Napfény melengette hűs erdő övezte
Kilenc hónap alatt
Méhem virágkirálynője Anna –
Szóltam hozzá s ő válaszolt
Mikor első sikolya
Megremegtette a falakat
Azóta virágzik selyembőrű lányunk
Rácsos ágyának trónját uralja
Álmodik apjáról
Lüktető szíve sugarából
Fiatalodik körülötte otthonunk
Egy halott ország gondtemetőjéből szállunk
Gyermeink mosolyának sugarában.*

A termosz

Reggel... Nyolc óra. Mama helyett sárga termosz adja a meleg kakaót. Napsugárszínű, napmelegű termoszt érint Anna kis keze. Csend és egyedüllét. Nyolcéves lányom reggelizik. Nyuszikkal díszített pohárból issza a meleg italt. Megérinteném, ha lehetne, kis kezét, ahogy a termoszt fogja.

– Mama, holnap te vagy velem vagy a termosz? – kérdezi esténként, s mikor válaszul azt mondom: – a termosz – elszomorodik sápadt arcocskája, és kérdő szemmel néz rám. Fiatal éveit raboltam meg kötelességtudás, felelősség, munka és feladathalmazzal. Reggeleit és estéit „felnőtté” tettem. Termosszal helyettesítettem a mamát.

Esténként bebújik ágyamba, a sok kérdés válaszra vár. Mamát akar, simogató, reggeli fényben, a „reggeliztető mamát” keresi, miközben robogó vonatokon utazom a villanyszámlákért, a lakbérért, a mindennapi kenyérért. Hűvös reggel, borús táj, lányom éppen reggelizik e percben a sok plüssnyuszival. Gondolatban vele vagyok, s homlokához érintem termoszmelegű soraim.....

Miért szomorú a fűzfa?

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy fűzfa. Az erdő legbúsabb fája volt. Törzse hajlott volt, mint az öreg emberek háta és ágai a földet érintették. Miért volt olyan szomorú a fűzfa?

Igazi okát egy éjszaka suttogta el a bagolynak, a bagoly pedig továbbadta a titkot a hattyúnak, a hattyú elmondta a vadkacsának, a vadkacsa a békának, s a békák kuruttyolták el nekem.

Az erdő bálkirálynőt választott az ősszel.

A sárga, hulló levelek, mint aranytallérok borították a földet. A csupasz fákon dideregtek a verebek. A haldokló természet jajkiáltása volt ez a színorgia. A napfény rácsókolta arany színű csókjait az élettelen falevelekre. Minden fa külön siratta el az életét: volt amelyik bánatában elkorhadt, félt, hogy a közelgő tél a halált is hozza. A fűzfa rugalmas ágai hajladoztak a szélben. A madarak szerettek a himbálódzó ágakon szundikálni.

A kék és sárga rigók is odatelepedtek madárfiókáikkal és ott várták meg a közelgő tavaszt.

A fűzfa békésen éldegélt, legjobb barátja egy arany színű kicsi hörcsög volt. A gyűjtögető kicsi állat szorgalmasan hordta a fa alá a magvakat. Addig hordta, amíg éjfél lett. Aztán betakaródzott a falevelekkel és elaludt. Dús falombkezeivel cirógatta őt a fűzfa. Egy reggel nagy vihar tombolt az erdőben. A kicsi hörcsög álmosan ébredt és alig tett pár lépést, amikor egy éles villám hasított a fa tövébe és halálra sújtotta a kicsi állatot.

A fény gyilkos sugara megölte a fűzfa társát, s a bánat örökre beléoltódott a fába.

Törzse meghajlott és mintha örökké simogatná a földet keresve kis barátját. Könnyeit hullajtva élt tovább a fűzfa.

Ősszel sárga szíromkönnyet hullatott a földre, s beborította a kicsi hörcsög sírját. Ezért szomorú a fűzfa.

Ezért hajlik a törzse a földig.

A bánat kettétöri a növényeket, nemcsak az emberi szívet. Minden ami él kettétörik a fájdalomtól.

Csak a boldogságban, a fényben nyújtózkodunk, hajladozunk, és szállunk felfelé! Az ég felé, a nap felé.....

A fehér ló története

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy hosszúkásarcú, lobogósörényű kanca.

Fekete és fehér foltok borították a hátát és szomorú szemeiben könnycsepp ült. Fejét lehajtva lépkedett, mintha valamit keresne a földön.

Az erdőben sétált, lepkék telepedtek a hátára. S ő, mintha szárnya nőtt volna, rohant, s a színes pillangók pedig tapsikoltak szárnyaikkal örömeikben. A kiscsikó egy tóhoz ért. A pillangók leszálltak a hátáról és színes táncba kezdtek, csodálták a tóban tükörképüket és játékuk mosolyt csalt a szomorúszemű csikó arcára.

A tó, színes halak és vadkacsák birodalma, gyanakodva nézte a fehér csikót, aki egy piros halacskával játszott. A halacska büszkén siklott a vízen és félve kerülte a csikó tekintetét, félt a szerelem hálójába esni.

Egy délután azonban, a halacska nem tudott ellenállni.

Elhagyta a vízivilágot és követte a kiscsikót.

Egy csillag e percben a vízbe esett. A kis halacska és a kiscsikó boldogan éltek, pillangók voltak kísérőik és a víz ringatta álomba őket. Napsütésre ébredtek s madárcsicsergésre.

Már eltűnt a könnycsepp a fehér ló szeméből, talán csillaggá, vagy fehér felhővé vált.....